

КОРОБОВ В.К., доцент,
Херсонський державний університет

**ПОКАЗНИКИ РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ У
КОНСТРУЮВАННІ КОМПЛЕКСНОГО ІНДИКАТОРУ
РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У ВИКЛАДАННІ КУРСУ
РЕГІОНАЛІСТИКИ**

Сучасні уявлення мети викладання навчального курсу «Регіоналістика» передбачають завдання - сформувати компетентність студентів-майбутніх географів з питань соціально-економічних реформ сучасного українського суспільства і методології вимірювання (оцінювання) успішності цих реформ з допомогою розрахунків новітніх комплексних індикаторів регіонального розвитку. Важливим завданням є формування уявлень про особливості регіонального розвитку рідного краю, особливо на прикладі успішних історій.

В умовах дефіциту ресурсів на проведення власних наукових досліджень, яких бракує периферійним університетам, надзвичайно важливе значення набуває участь викладачів і студентів у реалізації дослідницьких проектів місцевих громадських організацій, які деякою мірою компенсують цей недолік і можуть стати непоганою дослідницькою і освітньою школою для студентів.

Викладачі кафедри соціально-економічної географії Херсонського державного університету і студенти, які вивчають курс «Регіоналістика», протягом 2014-2016 р.р. долучилися до реалізації проекту «Сприяння країн Вишеградської четвірки в оцінці економічних реформ регіонів України в умовах інтеграції до ЄС», який здійснювався Поліським фондом міжнародних та регіональних досліджень (м. Чернігів) і Асоціацією регіональних аналітичних центрів за підтримки Міжнародного Вишеградського Фонду (Словаччина) у партнерстві з Центром досліджень словацької асоціації зовнішньої політики (Словаччина), Міжнародним центром демократичних перетворень ICDDT (Угорщина), Фондацією українсько-польської співпраці PAUCI (Польща), Асоціацією аналітичних центрів за відкрите суспільство PASOS (Чехія) та

Чернігівським національним технологічним університетом. Організаційна і змістовна робота, яка забезпечила участь херсонських учасників у даному масштабному всеукраїнському проєкті і розрахунки Індексу по Херсонській області велась херсонською громадською організацією, членом Асоціації регіональних аналітичних центрів України (АРАЦ) – Центром досліджень південноукраїнського прикордоння. Така співпраця університетської кафедри і громадської організації (регіонального аналітичного центру) дала можливість викладачам і студентам взяти участь у дослідженні, набути навичок дослідницької роботи і отримати унікальну і актуальну місцеву інформацію, яка була використана у викладанні навчального курсу «Регіоналістика».

Теоретико-методологічне обґрунтування побудови Індексу Євроінтеграційного Поступу розробила Тетяна Зосименко, кандидат економічних наук, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Чернігівського державного технологічного університету [1].

Розробка Індексу Євроінтеграційного Поступу стала цікавим і продуктивним підходом до оцінювання прогресу економічних реформ у регіонах України у контексті процесів європейської інтеграції. Індекс розраховано на основі даних Державної служби статистики України та Херсонського обласного статистичного управління, доводилося робити численні інформаційні запити в місцеві органи влади від громадської організації для того, щоб знайти необхідні дані.

Розрахунок Індексу здійснювався на основі положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [2] і Порядку денного асоціації (ПДА) [3]. Індекс як відносну величину розраховували на основі блоків показників, які відображають пріоритетні напрями реформ в регіонах, що визначені Угодою про асоціацією між Україною і ЄС. Одним із таких напрямків безумовно є туризм.

В Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 року на розвиток туристично-рекреаційної сфери робиться великий наголос, зокрема відзначається, що «туризм, відпочинок, лікування та оздоровлення набувають все відчутнішого значення в соціально-економічному розвитку Херсонщини». Велика колективна робота, яка здійснена в Херсонській області з розробки і

прийняття Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 року, Плану заходів з реалізації у 2016 – 2017 роках Стратегії розвитку Херсонської області на період до 2020 року - це також і результат роботи студентів і викладачів херсонських університетів [4]. В розробці вказаних програмних документів регіонального розвитку, експертному оцінюванні запропонованих проектів регіонального розвитку у складі Робочої групи, створеної розпорядженням голови облдержадміністрації 25.07.2014 року, брали участь викладачі кафедри соціально-економічної географії Херсонського державного університету на чолі із завідувачем кафедри доктором географічних наук Мальчіковою Дарією Сергіївною (в тому числі – автор статті). Ця практична робота, яка велася і ведеться протягом 2014-2016 років, була використана у викладанні навчального курсу «Регіоналістика» студентам і магістрам 5 курсу факультету біології, географії і екології. Студенти не тільки були ознайомлені з відповідними документами, але й активно брали участь в обговоренні їх виконання на семінарських заняттях, використовували при підготовці курсових і дипломних робіт, написанні навчальних есе з проблемних питань регіонального розвитку, частина з яких опубліковані в місцевих Інтернет-виданнях, на сайтах громадських організацій Херсона. Особливо активне обговорення серед студентів і магістрів викликав резонансний напрямок розвитку туризму на Херсонщині. Зокрема, цікаве дослідження (дипломна робота) провела Інна Підберезня з теми «Сучасний стан та перспективи розвитку Таврійського туристичного кластеру».

При обчисленні показників Індексу євроінтеграційного економічного поступу враховувались наступні показники, які свідчать про «просування та розвиток туристичних продуктів і ринків, інфраструктури, людських ресурсів та інституційних структур, нарощення потенціалу в галузі туризму з метою підвищення стандартів якості надання туристичних послуг. До складу показників, що дозволяють кількісно оцінити результативність реформ у сфері туризму, нами віднесено:

– частка суб'єктів туристичної діяльності у загальній кількості суб'єктів господарювання, %;

- кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності;
- питома вага експорту послуг, що пов'язані з подорожами у загальному обсязі експорту послуг, %;
- питома вага імпорту послуг, що пов'язані з подорожами у загальному обсязі імпорту послуг, %» [1].

Рис. 1. Проміжні індекси регіонів України за напрямком «Туризм» у 2014 році. (на основі порівняння Індексу Євроінтеграційного Поступу).

Найбільші значення проміжних індексів по туризму отримали Харківська область (1 місце, $eF_{2.8} = 0,13733$), Тернопільська область (2 місце, $eF_{2.8} = 0,13324$), Львівська область (3 місце, $eF_{2.8} = 0,12832$). Високі позиції у рейтингу посіли також Івано-Франківська (4 місце, $eF_{2.8} = 0,12390$) та Чернівецька (5 місце, $eF_{2.8} = 0,10993$) області. (Див. Рис. 1) Найменші значення показників були у Донецької (21 місце, $eF_{2.8} = 0,02972$), Луганської (22 місце, $eF_{2.8} = 0,02468$), Київської (23 місце, $eF_{2.8} = 0,01941$) та Житомирської областей (24 місце, $eF_{2.8} = 0,01145$). В рамках блоку реформ «Туризм» у порівняльному рейтингу Херсонщина посідає 17-те місце. У порівнянні із сусідніми регіонами по цьому показнику Херсонщина програє всім сусіднім регіонам, в тому числі і Миколаївській області. Автори Індексу відмічають, що «не дивлячись на те, що Миколаївська область одна з 5-ти областей, в яких є морське узбережжя, вона займає в рейтингу за даним блоком реформ 16-те місце, що пояснюється застарілою туристичною інфраструктурою» [1].

Позиції у рейтингу були зумовлені, передусім, значеннями показників питомої ваги експорту та імпорту послуг, що пов'язані з подорожами.

Матеріали проведеного дослідження і розрахунки Індексу Євроінтеграційного Поступу регіонів України, використані у викладанні таких тем курсу «Регіоналістика», як «Структура господарства регіонів», «Регіональні відміни за структурою і спеціалізацією господарських комплексів», «Регіональні відміни рівнів соціально-економічного розвитку» та ін.[5]. Вони доповнюють методика розрахунку Індексу Людського Розвитку, яка розроблена Інститутом демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України і є ефективним методом формування професійних компетентностей майбутніх географів.

Список використаних джерел:

1. Індекс Євроінтеграційного Економічного Поступу в Україні. Звіт. / упоряд. М.Корявець. – Чернігів: Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень, 2015. – 104 с.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Порядок денний асоціації між Україною та ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію від 16.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248502634&cat_id=248502501
4. Стратегія розвитку Херсонської області на період до 2020 р. // Херсонщина. Офіційний сайт Херсонської облдержадміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/strategiya-rozvitku-2020/> - (Дата звернення 23.10.2016)
5. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика. Географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015.